УДК [349.2 :351.74](477)

Гончарук В. В.
старший науковий співробітник,
доцент кафедри трудового та
господарського права
факультету № 2 Харківського
національного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сьогодення вищої освіти в Україні характеризується наближенням вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасницях Європейського Союзу (далі – ЄС). У таких процесах дещо осторонь перебувають вищі навчальні заклади, в яких здійснюється підготовка фахівців для правоохоронних органів. Це зумовлено, насамперед, специфічними умовами навчання в таких закладах, що ускладнює їх реформування у загальному руслі відповідних процесів [1, с. 100]. Разом із тим подальше реформування Національної поліції України вимагає запровадження нових стандартів підготовки поліцейських.

Необхідно погодитися з Атаманчуком Г.В., який вважає, що кожне суспільство має можливість нормально розвиватися на базі тільки власної культури, своїх традицій і звичаїв, поглядів та установок, ідеалів та цінностей [2, с. 18], але використання кращого зі світового досвіду є важливим фактором розвитку Національної поліції України як професійного, ефективного, стабільного та авторитетного органу державної влади. Вдосконалення управління органами та підрозділами внутрішніх справ має бути тісно пов’язаним із досягненнями зарубіжної поліцейської науки та практики [3, с. 7-8].

Відтак, Європейські країни мають достатньо різні системи поліцейської освіти та навчання. На сьогоднішній день в усіх країнах Європейського Союзу є навчальні заклади, що готують професійних поліцейських. Поліцейські Академії створюють на базі Міністерств внутрішніх справ країни або під його патронатом на базі

Вищих навчальних закладів як окремий департамент. В навчальних закладах велике значення приділяється не тільки базовим навичкам поліцейських (криміналістика, слідчі дії, судово-медична експертиза тощо), а й таким загально-суспільним предметам, як соціологія, політологія, психологія, іноземні мови, що дозволяє прирівняти освіту поліцейського до освіти в коледжі.

Базова підготовка для працівників поліції (бакалавр поліцейської справи) займає від трьох до чотирьох років, далі обов'язковою є регулярна підтримка форми за допомогою професійних тренінгів і навчань. Рівень магістра поліцейської справи для отримання вищих управлінських посад в органах передбачає навчання від одного до двох років після отримання ступеню бакалавра. Також можливо опанувати поліцейську справу за скороченою процедурою у випадку вже наявної вищої освіти. В такому разі навчання займає близько двох років та зорієнтоване на здобуття практичних навичок для роботи у поліції.

Необхідно відзначити, що організаційні форми діяльності поліції країн ЄС і принципи державного управління ними зумовлені історичними, економічними, політичними, географічними та іншими особливостями кожної конкретної країни. На думку дослідників, сучасна модель управління діяльністю поліції у повній мірі корелюється з різними формами державного устрою [4].

Сьогодні в країнах ЄС спостерігаються три моделі забезпечення внутрішньої безпеки – це централізована, або (континентальна) модель з домінуючою роллю Міністерства внутрішніх справ, директивним стилем управління й жорсткою вертикаллю підпорядкування низових ланок центральним органам; децентралізована модель, для якої характерна особливість – відсутність єдиного загальнонаціонального органу, множинність поліцейських сил загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, переважне зосередження важелів управління поліцейськими силами в руках обласних (регіональних) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка передбачає значну роль муніципальних органів влади в управлінні поліцією; комбінована (напівцентралізована) модель, особливістю якої є: наявність загальнонаціонального органу (міністерства), відповідального за забезпечення внутрішньої безпеки, координація діяльності розрізнених поліцейських служб; співіснування державних поліцейських служб загальнонаціонального (федерального) та

регіонального (рівня штату, землі), а також державної та муніципальної поліції з пріоритетністю розвитку державної поліції [5, с. 148].

Централізовану модель системи забезпечення внутрішньої безпеки використовують цілий ряд країн континентальної Європи. Саме тому її називають континентальною. Ця модель системи забезпечення внутрішньої безпеки функціонує у двох видах. До першого з них належать держави, які забезпечують свою внутрішню безпеку тільки силами цивільної поліції: Швеція, Данія, Норвегія, Ірландія, Фінляндія. Для них характерним є невисокий рівень злочинності, відсутність серйозних політичних і соціальних конфліктів, тому вони не потребують спеціальних поліційних формувань збройних сил.

До країн другого (основного) виду централізованої моделі належать держави з постійним використанням спеціальних поліцейських формувань – жандармерії: Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Бельгія, Голландія, Люксембург. Для цих країн властива не тільки жорстка централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання національної поліції та жандармерії [3].

Необхідно зазначити, що довіру і підтримку населення поліції забезпечують відкритість, гласність, постійна апеляція до громадської думки при вирішенні складних ситуацій, що виникають у правоохоронній практиці. Підготовка правоохоронців спрямована на те, щоб застерегти їх від психології професійної обмеженості, сформувати переконання в тому, що якою б розгалуженою і матеріально забезпеченою та наділеною необхідною правовою підтримкою не була правоохоронна система, без співпраці з громадськістю, передусім із населенням, вона не зможе повною мірою розв’язувати покладені на них завдання. Поліція бере активну участь у всіх заходах, що проводяться серед населення, в організації спортивних змагань, свят, працює в школах і дошкільних закладах, виконує патронажну роботу, звітує перед населенням і так стає близькою до нього. Під час навчання, службової підготовки в поліції ФРН, Франції, Італії персонал цих служб вивчає спеціальний курс «Робота з населенням» [6, с. 202]. Для поліцейських систем зарубіжних країн у досить великій кількості готують працівників відділів психологічної, соціальної роботи, зв’язків із населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації.

На підготовку кадрів впливає й та обставина, що у переважній більшості європейських країн у міністерствах внутрішніх справ зосереджено і поліцейські служби, і служби державної безпеки, а також їм надано компетенції органів контррозвідки, яка входить до системи МВС, і зовнішньої розвідки. У навчальних програмах із підготовки фахівців для поліцейських служб велике місце відведено напрацюванню навичок та вмінь роботи з науково-технічними засобами, що надзвичайно широко застосовуються в роботі правоохоронців зарубіжних країн. Крім того, кадри поліції ретельно і всебічно готують до тісної взаємодії національних служб як через Інтерпол, так і безпосередньо між собою. На конференціях, симпозіумах, семінарах, при обміні досвідом та делегаціями питанням підготовки поліцейських кадрів неодмінно приділяється підвищена увага.

Таким чином, інтеграція європейських держав сприяла тому, що система навчання поліцейських змінювалася відповідно до змін політичної та соціально-економічної ситуації як в окремих країнах-членах Євросоюзу, так і в Співтоваристві загалом. Система навчання поліцейських сама є частиною інтеграційних процесів у рамках інтеграції правоохоронних і поліцейських систем країн Євросоюзу. Для всіх поліцейських освітніх установ держав-членів ЄС характерні такі особливості, як практична спрямованість навчання, його безперервний характер і тісний зв’язок із практикою.

Література:

1. Андреєв А. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання / Андрій Андреєв // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 6. – С. 100–103.

2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : [курс лекций] / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1997. – 400 с.

3. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности / А. В. Губанов. – М. : МАЭП, 1999. – 288 с.

4. The World Book encyclopedia. – Chicago etc. : World Book, 1994. Vol. 15. – P. 620–626.

5. Проневич О. С. Моделі управління поліцією: аналіз зарубіжного досвіду / О. С. Проневич // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : зб. наук. праць. – 2009. – № 1. – С. 145–167.

6. Примак В. П. Особливості підготовки поліцейських кадрів країн Євросоюзу в другій половині XX – початку XXI століття / В. П. Примак // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 1(7). – С. 199–202.